

**Ответы к заданиям республиканского этапа олимпиады 2023-2024гг.
по предмету «Язык саха как государственный». 8класс**

I. Понимание устной речи

1) Вставьте пропущенную букву. Сөптөөх буукубанан ситэр.

Эппиэтэ.

Чара**Н**а маҥан хаты**Н**ар,
Хаарга батыллан, нукт**У**ллар,
Им-дьим куустуһан тура**Н**ар,
Түһ**Э**н сайыны суохтууллар.

**2) Составьте слова(имя сущ.) с исконно якутскими звуками(5слов). Подчеркните.
Дьин сахалыы 5 дорҕоону туттан 5 тылы толкуйдаа. Аннынан тарт.**

Эппиэтэ. Сүөгэй, үөрэнээччи, ханкы, кыһын, доҕор.

3) Подчеркните главные члены предложения. Туһааны уонна кэпсиирэни аннынан тарт.

Эппиэтэ.

Мастар мас саҕыннахтарын кэтэҥнэр хамсаабакка таалан тураллар.
Сарсыарда ийэ бултуу барарыгар мутукка олорон хаалар

4) Укажите правильно части речи. Саҥа чаастары таба ый.

- 1) Күн-дьыл ----- а) солбуйар аат
- 2) Суруйар -----б) сыһыат
- 3) Араас, эгэлгэ-----в) аат тыл
- 4) Кинилиин-----г) туохтуур
- 5) Түргэнник -----д) даҕааһын аат

Эппиэтэ. 1-в, 2-г, 3-д, 4-а, 5-б

5) Поставьте существительное в форме единственного и множественного числа. Аат тылы биир уонна элбэх ахсаанга уларыт.

Кустар, хаастар, туруйалар уонна кыра көтөрдөр итии дойдудуларга күрэннилэр.
Кырса уйатыгар тугу барытын таһар.

Эппиэтэ.

Кус, хаас, туруйа уонна кыра көтөр итии дойдуга күрэннэ. Кырсалар уйаларыгар тугу барытын таһаллар.

6) Образуйте имя числительное. Ахсаан ааты үөскэт.

200; 2020; 2.000.000; 20-30; 2,5

Эппиэтэ. Икки сүүс, икки тыһыынча сүүрбэ, икки мөлүйүөн, сүүрбэ-отут, икки сылай биэс дэһээтэй.

7) Образуйте антонимы. Онтуоньуму үөскэт.

Бөбө, тубус, ыраас, тонг, дагдай.

Эппиэтэ. Бөбө-кэбирэх, тубус-дьүддьэй, ыраас-кирдээх, тонг-ир, тимир-дагдай.

8) Образуйте синонимы. Синиэньими үөскэт.

Атас, аһыныгас, сииктээх, түргэн, ураты.

Эппиэтэ. Атас-табаарыс, добор. Амарах-аһыныгас. Инчэбэй-сииктээх. Суһал-түргэн, сыыдам. Ураты-туспа.

9) Дополните пословицы. Өс хоһооннору ситэр.

Саҥа добор... урукку добор ордук. Ким добор..... ол дьоллоох. Ким үлэлиир, ол Сүрэбэ суох ... сүбэлээх. Күн сири сырдатар, ... киһини.

Эппиэтэ.

Саҥа добордообор урукку добор ордук. Ким добордоох ол дьоллоох. Ким үлэлиир, ол аһыыр. Сүрэбэ суох сүүс сүбэлээх. Күн сири сырдатар, үөрэх киһини.

10) Переведите. Тылбаастаа.

Теленок, щенок, олененок, бык, кобыла.

Эппиэтэ. Теленок-ньирэй, борооску. Щенок-ыт оҕото, олененок-тугут, бык-обус, кобыла-биэ.

III. Понимание письменной речи .

1. Прочитайте текст. Ответьте на вопросы письменно. Тиэкиһи көрөн олон соруудабы толор.

Хас биирдии соруудахха эппиэт толору уонна таба суруйуута(орфография) сөп буоллабына=2 баал. Барыта 10 баал буолар.

ЗАДАНИЯ (СОРУДАХТАР):

1. Тиэкистэн нууччаттан киирбит тыллары булан уһул. Выпишите слова, взаимствованные из русского языка. (1 балл)
2. Тиэкистэн 1 сирэйгэ, 1 ахсаанна, билинни кэмнэ турар туохтууру бул. Найди и выпиши глагол в 1-м лице единственного чила, настоящего времени. (1 баал)
3. 4 тардыылаах аат тылы булан уһул. Найди и выпиши из текста притяжательное имя существительное, всего 4 слова. (2 балла)
4. Туртас ойууламмыт этиитин булан уһул. Спиши предложение, где описывается косуля. (2 балла)

5. Мин аҕабын кытта мотоциклынан ынах көрдүү барбыппыт. – этиини чилиэнинэн ырыт, аннынан тарт. Разбор по членам предложения. (4 балла)

ЭПШИЭТТЭР.

1. Мотоциклынан, бааһына. (1 балл)

2. санаатым. (1 баал)

3. ыйын, аҕабын, кытыытынан, мотоциклын, оҕотун. (2 балла)

4. Туртас ойууламмыт этиитин булан уһул. Уп-уһун атахтаах, кип-киэн харахтаах, даллаҕар кулгаахтаах. (2 балла)

5. Мин аҕабын кытта мотоциклынан ынах көрдүү барбыппыт. – этиини чилиэнинэн ырыт, аннынан тарт. (4 балла)

IV. Письменная речь. (10 баллов). Перевод текста.

Перевод текста на якутский язык. Основное внимание при переводе уделяется на употребление якутских слов без ошибок, том числе на слова с долгими гласными, с дифтонгами, с удвоенными согласными. Текст не должен быть прямым переводом от слова в слово. За выполнение данного задания максимальный балл-10б.

Критерии оценивания перевода:

- Текст переведен, содержание полное, есть орфографические и пунктуационные ошибки (1-3). 9-10б.
- Текст переведен, содержание полное, есть орфографические и пунктуационные ошибки (2-4). 7-8б.
- Текст переведен, содержание неполное, есть орфографические и пунктуационные ошибки (4-6). 5-6б.
- Переведены 2-4 предложения, содержание неполное, есть орфографические и пунктуационные ошибки (6-7). 3-4б.
- Текст не переведен -0б

Харахпар сыыс киирдэ. Онтубун таһаарыныам ыккардыгар аны атын харахпар киирдэ. Онно өйдөөбүтүм, тыал мин үрдүбэр мас көөбүлүн саккыратар эбит, ол көөбүл тыал үрэр өттүттэн көнө сурааһын буолан тыргыллан сытар, Ол аата тыал үрэр өттүттэн ким эрэ кураанах маһы көөбүллүүр эбит.

Мин тыалы утары ол көөбүл үрүн суолун бата бардым, сотору буолаат, болтойбут издэстэригэр хара дьураалаах өркөөнү күөх дьүһүннээх чыбыч-чыыхаан диэн ааттанар кып-кыракый икки чычып-чаап кураанах мас эмэҕиттэн үөннээн сиэри тонсуйа олороллорун көрдүм. Чыычаахтар адьас көрөн турдахпына, мастарын иһигэр улам киирдэр киирэн истилэр, үлэ оннук күүстээхтик бара турар, Мин тулуйуохпунан тулуйан, кинилэри биноклунан одуулаһабын, тihэбэр биир чычып-чаап кутуруга эрэ чоройон көстөр буола

тимирэн хаалла. Инньэ гынаатын, мин маһы нөнгүө өттүнэн үөмэн тиййдим уонна били кутурук эрэ көстөр миэстэтин ытыспынан саба баттаатым.

V. Составление текста. Дается одна тема. Ученик составляет небольшой текст на якутском языке. За выполнение данного задания максимальный балл-10б.

Критерии оценивания

- Текст составлен полностью. Предложения оформленные, словарный запас богатый. Использует изобразительные средства. Употребляет якутские слова без ошибок. Правильно подает основное содержание картины. 10-9б.
- Текст составлен. Предложения оформленные, но с небольшими ошибками. Есть орфографические и пунктуационные ошибки- 8-7б.
- Текст составлен не полностью. Составил несколько предложений с ошибками. Есть много орфографических и пунктуационных ошибок- 6-5б.
- Текст не составлен.-0б.